

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΓΕΩΡΓΕΛΗΣ
ΑΛΕΞΙΑ ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΖΑΜΠΕΤΑ ΡΑΜΦΟΥ
ΝΑΥΣΙΚΑ ΤΣΑΟΥΣΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ

Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ
ΚΑΙ Η ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

Στην σελίδα 144 του σχολικού βιβλίου αναφέρεται ότι η συνθήκη των Σεβρών υπογράφηκε τον Ιούλιο του 1920, ενώ στην σελίδα 96, στις 10 Αυγούστου 1920.

Η απόκλιση αυτή οφείλεται στο ότι στο ένα κεφάλαιο αναφέρεται η ημερομηνία σύμφωνα με το Γρηγοριανό, ενώ στο άλλο σύμφωνα με το Ιουλιανό Ημερολόγιο.

Με βάση το παράθεμα και τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στις ελληνικές διπλωματικές ενέργειες για την διεκδίκηση της Σμύρνης που οδήγησαν στην συνθήκη των Σεβρών και τα γεγονότα μέχρι την κατάρρευση του μικρασιατικού μετώπου το 1922. Επίσης να συσχετίσετε τα παραπάνω με τη στάση του Βενιζέλου απέναντι στο ζήτημα της ίδρυσης αυτόνομης Ποντιακής Δημοκρατίας αλλά και τις υπόλοιπες εθνικές διεκδικήσεις, με δεδομένο ότι κύριος διπλωματικός στόχος του πολιτικού στην συνδιάσκεψη ειρήνης των Παρισίων ήταν η κατακύρωση της περιοχής της Σμύρνης στην Ελλάδα.

Ως αρχηγός της αντιπροσωπείας της Ελλάδας στην συνδιάσκεψη ειρήνης των Παρισίων, ο Βενιζέλος επιδίωξε να καρπωθεί την ανταμοιβή του για την σταθερή αφοσίωσή τους στους σκοπούς της Αντάντ. Πρωταρχικό μέλημά του ήταν η Σμύρνη (μια πόλη με περισσότερους Έλληνες κατοίκους από την Αθήνα) και η ευρύτερη περιφέρειά της. Ήταν μια περιοχή που λίγο – πολύ αποτελούσε το οθωμανικό βιλαέτι (επαρχία) του Αϊδινίου και βρισκόταν από καιρό στο στόχαστρο των Ελλήνων, αν και οι στατιστικές δεν συμφωνούσαν για το κατά πόσον είχαν οι Έλληνες ή οι Τούρκοι την πλειοψηφία. Επίσης, η Ελλάδα συμφωνούσε με το διεθνή έλεγχο της Κωνσταντινούπολης (είτε από την Κοινωνία των Εθνών είτε υπό αμερικανική κηδεμονία) και επιδίωκε να πάρει όλη την περιοχή της Δυτικής και Ανατολικής Θράκης μέχρι τα περίχωρα της οθωμανικής πρωτεύουσας. Εάν τα αιτήματα αυτά μπορούσαν να ικανοποιηθούν, ο Βενιζέλος θα ήταν έτοιμος να φανεί ελαστικός στη διεκδίκηση τόσο των Δωδεκανήσων επί των οποίων η ιταλική κυριαρχία είχε αναγνωριστεί με την συνθήκη του Λονδίνου το 1915, όσο και της Βορείας Ηπείρου, περιοχής με αρκετό ελληνικό πληθυσμό, που είχε ενσωματωθεί στην Αλβανία το 1913.

Πριν όμως γίνει δυνατή η επίτευξη οποιουδήποτε διακανονισμού, τμήματα των ιταλικών στρατευμάτων αποβιβάστηκαν στην Αττάλεια, στην Νοτιοδυτική Μικρά Ασία, και άρχισαν να κινούνται προς την περιοχή της Σμύρνης. Αυτό ανησύχησε όχι μόνον την Ελληνική, αλλά και τη Βρετανική, τη Γαλλική και την Αμερικανική Κυβέρνηση. Πριν από οποιαδήποτε συνεννόηση ανάμεσα στους Συμμάχους, σχετικά με το πώς θα διαμελιζόταν η Οθωμανική αυτοκρατορία γενικότερα, ή σε σχέση με το μέλλον της Μικράς Ασίας ειδικότερα, η Βρετανία, η Γαλλία και η Αμερική συμφώνησαν την απόβαση των ελληνικών στρατευμάτων στην Σμύρνη. Στις 15 Μαΐου 1919 μια μεγάλη ελληνική δύναμη με την προστασία συμμαχικών πολεμικών πλοίων κατέλαβε την πόλη. Ο σκοπός φαινομενικά ήταν να προστατευτεί ο τοπικός ελληνικός πληθυσμός από τα τουρκικά αντίποινα... Η απόβαση στη Σμύρνη είχε λειτουργήσει ως καταλύτης στην αναβίωση του τουρκικού εθνικισμού υπό την ηγεσία του Μουσταφά Κεμάλ (αργότερα Ατατούρκ), ο οποίος αμφισβητούσε την εξουσία της μαλθακής Τουρκικής κυβέρνησης που έδρευε στην Κωνσταντινούπολη. Πριν περάσει πολύς καιρός, ξέσπασε άτακτος ανταρτοπόλεμος ανάμεσα στις αντιμαχόμενες ελληνικές και τουρκικές δυνάμεις.

Τον Αύγουστο του 1920, πάνω από ένα χρόνο μετά την απόβαση στην Σμύρνη, υπογράφηκε η συνθήκη των Σεβρών, η οποία περιείχε τους όρους του ειρηνευτικού διακανονισμού με την Οθωμανική αυτοκρατορία. Η πιο σημαντική για την ελληνική πλευρά ρύθμιση της συνθήκης ήταν ότι διατηρούσε τη διοίκηση της Σμύρνης για πέντε ακόμα χρόνια. Οι Τούρκοι θα διατηρούσαν την επικυριαρχία, αλλά μετά από πέντε χρόνια η περιοχή θα μπορούσε επίσημα να προσαρτηθεί στην Ελλάδα, εφόσον θα το ζητούσε η τοπική Βουλή που θα σχηματιζόταν στην περίπτωση αυτή η Κοινωνία των Εθνών μπορούσε να ζητήσει τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος. Ο Βενιζέλος ήταν σίγουρος ότι η απαιτούμενη πλειοψηφία μπορούσε να εξασφαλιστεί με τον εποικισμό Ελλήνων από άλλες περιοχές της Μικράς Ασίας και λόγω της μεγαλύτερης γεννητικότητας των Ελλήνων της Ανατολίας σε σχέση με τους Τούρκους γείτονές τους. Η συνθήκη είχε ενθουσιώδη υποδοχή στην Ελλάδα. Οι υποστηρικτές του Βενιζέλου μιλούσαν με πάθος για τη δημιουργία της Ελλάδας «των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών», δηλαδή της Ευρώπης και της Ασίας από τη μία πλευρά, και της Μεσογείου, του Αιγαίου, του Ιονίου, της θάλασσας του Μαρμαρά και της Μαύρης Θάλασσας από την άλλη. Δυστυχώς για την Ελλάδα όμως, η συνθήκη των Σεβρών δεν επικυρώθηκε ποτέ από τους Τούρκους και ολόκληρο το μεγαλεπήβολο αλυτρωτικό οικοδόμημα στη Μικρά Ασία έμελλε να καταρρεύσει σύντομα.

Richard Clogg, Συνοπτική Ιστορία της Ελλάδας 1770 -1990, εκδ. Ιστορητής, Αθήνα 1995

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

(Για την απάντηση στα ερωτήματα, ο μαθητής θα πρέπει να ανατρέξει στο σχολικό βιβλίο στις σελ. 144 «Οι εθνικές βλέψεις των Ελλήνων [...] άρχισαν να φθάνουν στην Ελλάδα», σελ. 96 – 97 «Η Συνθήκη των Σεβρών [...] ολοκληρωτική ήττα», και σελ. 250 – 251 «Η κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου [...] Αρμενική Δημοκρατία»)

φροντιστήριο
ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ FRANCHISE

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

Σωτήρης & Αθικιβιάδου 132

Τηλ.: 210 4112507, e-mail: info@roukamisas.gr

ΑΓ. ΒΑΡΒΑΡΑ (INEO): Μεγ. Αλεξάνδρου 161, Τηλ.: 210 5616810, **ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ** (INEO): Ηπείρου 37, Τηλ.: 210 9312700, **ΑΙΓΑΛΕΩ**: Θηβών 425 & Αδριαναυπόλεως 10, Τηλ.: 210 5319805, **ΑΜΦΙΑΛΗ**: Κεφαλληνίας 8, Τηλ.: 210 4004200, **ΓΑΛΑΤΣΙ**: Ελ. Βενιζέλου 16, Τηλ.: 210 2224000, **ΓΛΥΦΑΔΑ**: Γούναρη 44 & Πόντου 87, Τηλ.: 210 9647806, **ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑ**: Ελ. Βενιζέλου 72, Τηλ.: 210 4622920, **ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ** (INEO): Μινωτσάουρη 14 Τηλ.: 2810 245300, **ΚΑΛΛΙΘΕΑ**: Ελ. Βενιζέλου 188, Τηλ.: 210 9588891, **ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ**: Δημητρακοπούλου & Σπυριδών 38, Τηλ.: 210 4978027, **ΛΑΡΙΣΑ**: Ρούσβετ & Κοροδισπίου 1, Τηλ.: 2410 612660, **ΜΕΓΑΡΑ** (INEO): 28ης Οκτωβρίου 148, Τηλ.: 22960 24248, **ΜΟΣΧΑΤΟ**: Χρυσοστόμου Σμύρνης 124, Τηλ.: 210 9401137, **ΝΕΑ ΣΜΥΡΝΗ**: Ελ. Βενιζέλου 233 & Μάρκου Μπότσαρη 30, Τηλ.: 210 9883771, **ΝΙΚΑΙΑ**: Απαθείας 214 & Διαμαντίδη 71, Τηλ.: 210 4975777, **ΠΕΙΡΑΙΑΣ**: Σωτήρης & Αθικιβιάδου 132, Τηλ.: 210 4112506, **ΠΕΡΑΜΑ**: Λ. Ειρήνης 177, Τηλ.: 210 4416454

Η Μεγάλη Ιδέα, ως εθνική ιδεολογία πολιτικής και οικονομικής ενσωμάτωσης του εκτός των ορίων του Ελληνικού κράτους Ελληνισμού, βρήκε τον 20ο αιώνα στο πρόσωπο του Ελευθερίου Βενιζέλου τον κύριο εκφραστή της. Η συμμετοχή μάλιστα της χώρας στο πλευρό των νικητών του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου έδωσε τη δυνατότητα στον Έλληνα πρωθυπουργό να διεκδικήσει για να εντάξει στον εθνικό κορμό περιοχές της Μ. Ασίας στα πλαίσια των διεκδικήσεών του.

Σύμφωνα με τον Richard Clogg, στη συνδιάσκεψη ειρήνης στο Παρίσι το Φεβρουάριο του 1918, ο πολιτικός προσπάθησε να αξιοποιήσει την συμμαχία του με την Αντάντ για την ικανοποίηση των εθνικών βλέψεων στην Σμύρνη, μια πόλη με έντονη ελληνική παρουσία. Εκτός από την ευρύτερη περιοχή της Σμύρνης αντικείμενο των ελληνικών διεκδικήσεων αποτελούσε η προσάρτηση της Ανατολικής και Δυτικής Θράκης. Εάν ικανοποιούνταν αυτά τα αιτήματα, η ελληνική πλευρά θα συμφωνούσε με την εγκαθίδρυση καθεστώτος διεθνούς ελέγχου στην Κωνσταντινούπολη, και θα παρουσίαζε ενδεχόμενη διαλλακτικότητα ως προς την διεκδίκηση των Δωδεκανήσων και της Βορείου Ηπείρου, περιοχών με επίσης σημαντικό ελληνικό πληθυσμό.

Η απόβαση του ιταλικού στρατού στην Νοτιοδυτική Μικρά Ασία κινητοποίησε τη Γαλλία, τη Βρετανία και την Αμερική στο να συγκατανεύσουν υπέρ της παρουσίας του ελληνικού στρατού στην Σμύρνη ως αντίβαρο στην ιταλική κίνηση. Οι εθνικές βλέψεις των Ελλήνων της Μικράς Ασίας φάνηκε ότι γίνονταν πραγματικότητα. Ελληνικός στρατός αποβιβάστηκε στη Σμύρνη στις 15 Μαΐου 1919. Σύντομα η ελληνική παρουσία επεκτάθηκε και σε άλλες περιοχές, γύρω από την κατεχόμενη ζώνη. Τον Αύγουστο του 1920 υπογράφηκε η Συνθήκη των Σεβρών, που μεταξύ άλλων όριζε ότι η περιοχή της Σμύρνης θα βρισκόταν υπό ελληνική διοίκηση και κατοχή για πέντε χρόνια. Ύστερα από την περίοδο αυτή θα μπορούσαν οι κάτοικοι με δημοψήφισμα να αποφασίσουν την προσάρτηση της περιοχής στην Ελλάδα. Ο Βενιζέλος μάλιστα ήταν βέβαιος ότι ένα σε τέτοιο δημοψήφισμα οι ψήφοι υπέρ της ελληνικής πλευράς θα ήταν περισσότερες, εφόσον αφενός θα πραγματοποιούνταν μετακίνηση Ελλήνων από άλλες περιοχές της Μικρασίας στη Σμύρνη, και αφετέρου η ελληνική γεννητικότητα ήταν μεγαλύτερη της τουρκικής.

Η συνθήκη των Σεβρών (10 Αυγούστου 1920) αποτέλεσε τη μεγαλύτερη διπλωματική επιτυχία της Ελλάδας και δικαίωσε την τολμηρή πολιτική του Βενιζέλου. Η μικρή Ελλάδα των παραμονών των Βαλκανικών πολέμων γίνεται με την υπογραφή της Συνθήκης «η Ελλάδα των δύο Ηπείρων και των πέντε θαλασσών». Η επιτυχία αυτή όπως αναφέρει το ιστορικό παράθεμα είχε προκαλέσει ενθουσιώδεις αντιδράσεις στην Ελλάδα, ειδικά μεταξύ των υποστηρικτών του Βενιζέλου. Το όραμα της Μεγάλης Ιδέας φαίνεται να γίνεται πραγματικότητα.

Οι Φιλελεύθεροι προκήρυξαν εκλογές για αναθεωρητική εθνοσυνέλευση, με στόχο να νομιμοποιήσουν τις μέχρι τότε ενέργειές τους και να περιορίσουν τις αρμοδιότητες του βασιλιά. Η συνασπισμένη αντιπολίτευση όμως απροσδόκητα κέρδισε τις εκλογές. Ο Βενιζέλος έφυγε στο εξωτερικό. Η νέα κυβέρνηση έκανε δημοψήφισμα για την επιστροφή του Κωνσταντίνου, στο οποίο η ετυμηγορία ήταν υπέρ του βασιλιά. Δίστασε όμως να αλλάξει την εξωτερική πολιτική και να επιδιώξει ειρηνική λύση. Αυτό έδωσε στους συμμάχους την αφορμή να εκφράσουν καθαρότερα την αλλαγή της στάσης τους απέναντι στην Ελλάδα. Συγχρόνως, το εθνικό κίνημα του Κεμάλ γινόταν διαρκώς ισχυρότερο τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό της Τουρκίας. Ήδη από το 1919, σύμφωνα με τον Richard Clogg «**η απόβαση στη Σμύρνη είχε λειτουργήσει ως καταλύτης στην αναβίωση του τουρκικού εθνικισμού**» και είχε πυροδοτήσει τις ακραίες ενέργειες του εθνικιστικού κινήματος του Κεμάλ Ατατούρκ, με αποτέλεσμα τις εχθροπραξίες μεταξύ ελληνικών και τουρκικών δυνάμεων. Ο μικρασιατικός πόλεμος έληξε τον Αύγουστο του 1922 με ήττα και υποχώρηση του ελληνικού στρατού. Χιλιάδες πρόσφυγες, ακολουθώντας το στρατό άρχισαν να φθάνουν στην Ελλάδα.

Αναφορικά με την επικέντρωση των ελληνικών διπλωματικών διεκδικήσεων στην περιοχή της Σμύρνης, πρέπει να παρατηρήσουμε ότι αυτό δεν οδήγησε τον Βενιζέλο να «**θυσιάσει**» μόνο τις διαπραγματεύσεις για τις περιοχές των Δωδεκανήσων και της Βορείας Ηπείρου, σύμφωνα με τον Richard Clogg, αλλά και το ζήτημα του Πόντου. Η κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου ήταν αρχικά σύμφωνη με τον αγώνα και τις εθνικές διεκδικήσεις των Ποντίων. Στο συνέδριο ειρήνης όμως στο Παρίσι, που άρχισε το Δεκέμβριο του 1918, ο Ελευθέριος Βενιζέλος πιέστηκε από τις συμμαχικές δυνάμεις και δεν συμπεριέλαβε τον Πόντο στο φάκελο των ελληνικών διεκδικήσεων, και, παρά τις έντονες διαμαρτυρίες των Ελλήνων του Πόντου, συμφώνησε να παραχωρηθεί η περιοχή στην υπό ίδρυση Αρμενική Δημοκρατία. Η υποχώρηση αυτή του Βενιζέλου, συμπεραίνουμε από το ιστορικό παράθεμα ότι δεν οφειλόταν μόνο στις συμμαχικές πιέσεις, αλλά και στο γεγονός ότι θέλοντας να δώσει προτεραιότητα στο ζήτημα της Σμύρνης, έπρεπε αναγκαστικά να εξαιρέσει την περιοχή του Πόντου από τις διπλωματικές του στοχεύσεις.

**ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΚΕΜΑΛ
(ΑΤΑΤΟΥΡΚ)
(1881-1938)**

Το προσωνύμιο «Ατατούρκ» που του έδωσαν οι φανατικοί οπαδοί του και σημαίνει «πατέρας των Τούρκων» τα λέει όλα. Πρόκειται για τον πολιτικό και στρατιωτικό που ίδρυσε το νέο τουρκικό κράτος πάνω στα λείψανα της άλλοτε κραταιάς Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη από αλβανική μουσουλμανική οικογένεια – Αλί Ριζά λεγόταν ο πατέρας του. Ακολούθησε στρατιωτική καριέρα στις σχολές Θεσσαλονίκης, Μοναστηρίου, Κωνσταντινούπολης. Αν και δήλωνε αντίθετος στην πολιτική του Σουλτάνου, την οποία θεωρούσε υποτακτική απέναντι στην Αντάντ και τις Μεγάλες Δυνάμεις, ανέβαινε πολύ γρήγορα τα αξιώματα της ιεραρχίας χάρη στις διακρίσεις του στα διάφορα πεδία μαχών εναντίον των Ρώσων στην ανατολή, των Ιταλών στη Λιβύη, των Άγγλων στη Συρία και φυσικά του πρωταγωνιστικού ρόλου του στη γενοκτονία των Αρμενίων και των Ποντίων. Σε ανοικτή ρήξη με την Υψηλή Πύλη ο Κεμάλ ήρθε το 1918, όταν θεώρησε ταπεινωτική την ανακωχή του Μούδρου. Την επόμενη χρονιά κήρυξε αντάρτικο και το 1920 συγκάλεσε την Μεγάλη Εθνοσυνέλευση και ανακηρύχτηκε πρόεδρος μη αναγνωρίζοντας μάλιστα τη συνθήκη των Σεβρών που είχε υπογράψει ο Σουλτάνος. Υπό την καθοδήγησή του ο τακτικός στρατός ανασυντάχθηκε και απέκρουσε το ελληνικό εκστρατευτικό σώμα πετυχαίνοντας οριστική επικράτηση τον Αύγουστο του 1922 στο Αφιόν Καραχισάρ. Ακολούθησε ο βίαιος διωγμός των Ελλήνων αμάχων από τη Μικρά Ασία. Ο Κεμάλ αναγορεύτηκε επίσημα πρόεδρος – ο πρώτος – της Τουρκίας το 1923. Οργάνωσε το νέο κράτος σε δυτικά πρότυπα, επέβαλε το λατινικό αλφάβητο, επέβαλε τη μαντίλα, τον φερετζέ, το φέσι, έδωσε πολιτικά δικαιώματα στις γυναίκες, αποκατέστησε τις σχέσεις του με τις Μεγάλες Δυνάμεις, γενικά προσπάθησε να ξηλώσει τον ισλαμισμό και να επιβάλει ευρωπαϊκά πρότυπα στη δημόσια και κοινωνική ζωή. Όλα αυτά μέχρι το 1938 οπότε υπέκυψε στην κίρρωση του ήπατος, απότοκο της εξάρτησής του από το αλκοόλ.

